

30. marts 2012

10 anbefalinger for den gode godkendelse og det gode driftsorienterede tilsyn med anbringelsessteder på børneområdet

Når børn og unge anbringes uden for hjemmet, er det altafgørende for deres fremtidige udvikling, at den indsats, der er på anbringelsesstedet, er af høj kvalitet. Det er kommunens ansvar at sikre anbringelsessteder af høj kvalitet - herunder gennem godkendelse af og driftsorienteret tilsyn med anbringelsesstederne¹.

I det følgende beskrives 10 anbefalinger til, hvordan kommunen kan sikre en god godkendelse af og et godt driftsorienteret tilsyn med plejefamilier, private opholdssteder og døgninstitutioner for børn og unge. Lovgivningen for godkendelse af og tilsyn med anbringelsessteder er en rammelovgivning og fastlægger derfor ikke detaljerede krav til udførelsen af godkendelses- og tilsynsopgaverne. De 10 anbefalinger skal ses som en hjælp til at understøtte kommunernes arbejde med at sikre en god praksis for godkendelse af og tilsyn med anbringelsessteder. Hvis den enkelte kommune i sit arbejde med at godkende og føre tilsyn med anbringelsessteder har taget højde for alle anbefalingerne, er der god sandsynlighed for, at tilsynet har den fornødne kvalitet.

Anbefalingerne er suppleret med en række støttespørgsmål til inspiration for arbejdet. Kommunen skal ikke nødvendigvis drøfte alle spørgsmålene. Det vigtige er, at kommunen tager stilling til, hvordan den vil sikre høj kvalitet i godkendelses- og tilsynsarbejdet, herunder hvordan kommunen vil tage højde for de 10 anbefalinger. Som det fremgår af brevet, er Socialstyrelsens tilsynsportal blevet opdateret med konkrete redskaber, der knytter sig til de 10 anbefalinger. Disse redskaber skal understøtte de kommunale fagpersonernes arbejde med at styrke kvaliteten i tilsynet. Redskaberne er tilgængelige på www.servicestyrelsen.dk/tilsyn/partnerskab

De lovgivningsmæssige krav til godkendelses- og tilsynsopgaverne er forskellige alt efter, om man taler om plejefamilier, private opholdssteder eller døgninstitutioner. Det er kommunens ansvar at leve op til de krav til tilsynet, som følger af lovgivningen. Anbefalingerne ændrer ikke på dette forhold og er alene tænkt som en supplerende hjælp for kommunerne i arbejdet med at sikre kvaliteten i godkendelses- og tilsynsopgaverne.

¹ For læsevenlighedens skyld anvendes her betegnelsen *godkendelse af og driftsorienteret tilsyn med anbringelsessteder*. Godkendelse omhandler dog alene private opholdssteder og plejefamilier, mens det driftsorienterede tilsyn omhandler private opholdssteder, generelt godkendte plejefamilier og kommunale døgninstitutioner.

1. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for godkendelses- og tilsynsopgaven

Det er kommunalbestyrelsen, der har ansvaret for at fastlægge de overordnede mål og rammer for godkendelse af og tilsyn med anbringelsessteder og for løbende at følge op herpå. Godkendelse og tilsyn er vigtige redskaber for kommunalbestyrelsen til at sikre og udvikle kvaliteten i indsatsen i tilbuddene. Det er derfor vigtigt, at kommunalbestyrelsen tager stilling til den rolle, den har i forbindelse med kommunens praksis for godkendelse og tilsyn.

Til brug for kommunens arbejde kan kommunen tage udgangspunkt i følgende spørgsmål:

- *Hvilke politiske mål og rammer er der for kommunens varetagelse af godkendelses- og tilsynsopgaverne?*
- *Hvad er kommunens krav til en god godkendelse og et godt tilsyn med anbringelsessteder?*
- *Hvordan ønsker kommunalbestyrelsen at forholde sig til og følge op på tilsynet?*
- *Hvordan vil kommunalbestyrelsen behandle og reagere på oplysninger om f.eks. skærpet tilsyn på private opholdssteder, underretninger fra de anbringende kommuner om bekymringer vedrørende de pædagogiske metoder og fagligheden på anbringelsessteder mv. ?*

2. Ledelsen bør sikre klare retningslinjer for kommunens godkendelses- og tilsynspraksis

Der bør i den enkelte kommune være klare retningslinjer og standarder for udførelsen af godkendelses- og tilsynsopgaven med anbringelsessteder. Det gælder, uanset om godkendelses- og tilsynsopgaven udføres af kommunen alene, eller om der benyttes bistand fra andre kommuner eller private leverandører.

Retningslinjerne bør beskrive, hvad der indholdsmæssigt skal ses på i henholdsvis godkendelsen og i tilsynet, hvordan, hvornår og hvor ofte tilsynet skal gennemføres, samt hvordan der sikres sammenhæng mellem godkendelsen og tilsynet. Det er ledelsens ansvar at sikre, at kommunens retningslinjer og standarder er i overensstemmelse med lovgivningen og anvendes i praksis.

Til brug for kommunens arbejde kan kommunen tage udgangspunkt i følgende spørgsmål:

- *Hvilke retningslinjer, procedurer, spørgeguides mv. har kommunen? Opfylder de behovet?*
- *Har kommunen retningslinjer for, hvordan kommunen handler på viden om uhensigtsmæssige forhold?*
- *Er der en klar og tydelig beskrivelse af opgaver og ansvar i forbindelse med godkendelses- og tilsynspraksis, herunder ledelsens rolle og ansvar?*
- *Hvordan følger ledelsen op på, om retningslinjer, standarder, procedurer med videre anvendes i praksis?*

3. Forudsætningen for et godt tilsyn er en god godkendelse

Det er først og fremmest gennem godkendelsen, at kommunen sikrer, at plejefamilier og private opholdssteder er kvalificeret til at tage vare på børn og unge. Derfor skal kommunen bruge godkendelsen som redskab til at stille krav til anbringelsesstederne om f.eks. personalets uddannelsesmæssige baggrund, den målgruppe af børn, som stedet ønsker at modtage og den generelle indsats på stedet. Godkendelsen vil udgøre grundlaget for det fremtidige tilsyn med stedet.

Til brug for kommunens arbejde kan kommunen tage udgangspunkt i følgende spørgsmål:

- *Hvilke krav skal være opfyldt, for at kommunen godkender en plejefamilie eller et opholdssted?*
- *Hvilke metoder anvender kommunen til at vurdere anbringelsesstedet? (f.eks. vurderingen af pædagogiske metoder eller personalets uddannelsesmæssige baggrund)*

- *Hvordan sikrer kommunen, at godkendelsesgrundlaget er tilstrækkelig præcist til, at det er et godt grundlag for tilsynet?*

4. Kommunen skal sikre faglig bæredygtighed i opgaveløsningen

Godkendelse af og tilsyn med anbringelsessteder er en omfattende og kompleks opgave, der kræver mange forskellige fagligheder. Det forudsætter en vis volumen af sager at kunne udvikle og opretholde et fagligt bæredygtigt miljø, herunder at kunne rekruttere og fastholde ledere og medarbejdere med de nødvendige kompetencer inden for bl.a. pædagogik, jura og økonomi. Kommunen skal derfor overveje, hvordan den sikrer et fagligt bæredygtigt miljø omkring godkendelses- og tilsynsopgaverne. Det kan f.eks. gøres ved at indgå kommunale samarbejder om opgaven, eller ved at samle godkendelses- og tilsynsopgaverne med anbringelsessteder og andre sociale tilbud i centrale enheder i den enkelte kommune.

Til brug for kommunens arbejde kan kommunen tage udgangspunkt i følgende spørgsmål:

- *Hvad skal der til for at skabe et fagligt bæredygtigt miljø i forhold til antal steder, man fører tilsyn med, antallet af medarbejdere og kompetencer hos ledere og medarbejdere?*
- *Er der behov for at ændre organiseringen af opgaverne i kommunen, f.eks. ved at samarbejde med andre kommuner, samle opgaver i centrale tilsynsenheder i kommunen eller inddrage ekstern bistand fra andre kommuner eller private?*
- *Hvilke kompetencer er der behov for til at varetage godkendelses- og tilsynsopgaverne i forhold til hhv. plejefamilier, private opholdssteder og døgninstitutioner? Hvordan vil kommunen tiltrække, fastholde og udvikle disse kompetencer?*

5. Det driftsorienterede og det personrettede tilsyn skal koordineres

Centralt for et kvalificeret driftsorienteret tilsyn er, at det er organisatorisk adskilt fra det personrettede tilsyn med barnet. Samtidig er det dog vigtigt, at der sker en udveksling af relevante oplysninger mellem de to tilsyn, så bekymrende forhold, som er bemærket i forbindelse med det personrettede tilsyn, videregives til det driftsorienterede tilsyn. Det er vigtigt, at kommunen har retningslinjer for, hvordan man kontakter de kommuner, som har anbragt børn på stedet, hvis der opstår akutte situationer på anbringelsesstedet, de bør informeres om.

Til brug for kommunens arbejde kan kommunen tage udgangspunkt i følgende spørgsmål:

- *Hvilke informationer fra de anbringende myndigheder – egen kommune eller anden kommune– og deres tilsyn med det enkelte barn kan være relevante for det driftsorienterede tilsyn?*
- *Hvordan kan kommunen tilrettelægge samarbejdet mellem det driftsorienterede tilsyn og de anbringende myndigheder, så det sikres, at eventuelle bekymringer fra de anbringende myndigheders tilsyn med det enkelte barn kan indgå i det driftsorienterede tilsyn? (f.eks. gennem fælles retningslinjer, aftaler mv.).*
- *Hvordan kan man i det driftsorienterede tilsyn anvende informationer, man har fået fra de anbringende kommuner?*
- *Hvordan kan de anbringende myndigheder få adgang til resultater af det driftsorienterede tilsyn, herunder evt. bekymringer om forhold på anbringelsesstedet?*
- *Har de relevante medarbejdere viden om de lovgivningsmæssige rammer for, hvilke oplysninger der kan udveksles mellem kommuner?*

6. Inddrag børnenes perspektiver i det driftsorienterede tilsyn - og brug altid flere kilder

Det er vigtigt at basere det driftsorienterede tilsyn på flere kilder for at få viden om, hvordan forholdene generelt er på anbringelsesstedet. Her er børnenes perspektiver på, hvordan det opleves at bo på stedet af afgørende betydning. Som del af det driftsorienterede tilsyn bør kommunen derfor f.eks. observere eller tale med børnene. Kommunen bør også overveje at inddrage perspektiver fra pårørende til de anbragte børn og andre, der kan have viden om anbringelsesstedet. Kommunen bør tage stilling til, hvordan man anvender denne viden i tilsynet.

Til brug for kommunens arbejde kan kommunen tage udgangspunkt i følgende spørgsmål:

- *Hvilke kilder vurderer kommunen er relevante at inddrage i det driftsorienterede tilsyn og hvordan?*
- *Hvordan kan man have fokus på børnene i det driftsorienterede tilsyn? (f.eks. ved at tilbringe tid sammen med børnene, observere dem og tale med dem i det omfang det er muligt – også uden at personalet på stedet er til stede).*
- *Hvilke redskaber har kommunen udarbejdet, som de tilsynsførende kan støtte sig til i dialogen/samtalen med børnene? (f.eks. spørgeguide, manual eller andet).*
- *Hvordan forbereder man børnene og anbringelsesstedet på, hvordan man vil observere, inddrage eller tale med børnene i det driftsorienterede tilsyn?*
- *Hvordan kan man efterfølgende bruge børnenes udsagn og tilsynets observationer i tilsynsrapporten og opfølgningen på tilsynet?*

7. Barnet bør vide, hvor det kan henvende sig ved akutte problemer på anbringelsesstedet

Det driftsorienterede tilsyn vil typisk kun være på besøg få gange om året. Men problemer kan opstå akut, ligesom børnene kan være nervøse for at fortælle de tilsynsførende om problemer på anbringelsesstedet. Det er derfor vigtigt, at børnene ved, hvor de kan henvende sig, hvis der opstår akutte problemer på anbringelsesstedet, eller når de får mod til at fortælle om eventuelle problemer.

Til brug for kommunens arbejde kan kommunen tage udgangspunkt i følgende spørgsmål:

- *Hvor kan barnet henvende sig, hvis barnet oplever akutte problemer på anbringelsesstedet? (f.eks. til deres støtte- kontaktperson, sagsbehandler, anbringende kommunens døgnvagt mv.)*
- *Ved barnet, hvor det kan henvende sig?*
- *Hvilke retningslinjer har kommunen for, hvordan der følges op på akut henvendelse fra et barn?*

8. Fokusér på, om anbringelsesstedet understøtter børnenes udvikling

Gennem det driftsorienterede tilsyn skal det sikres, at anbringelsesstederne generelt understøtter børnenes udvikling positivt. Kommunen bør fokusere på, om der opnås resultater på anbringelsesstedet, og om indsatsen på stedet bidrager til, at børnene understøttes i deres skolegang, udvikler venskaber, er inkluderet i lokalmiljøet uden for anbringelsesstedet, fremmer sociale kompetencer mv.

Til brug for kommunens arbejde, kan kommunen tage udgangspunkt i følgende spørgsmål:

- *Har kommunen i udførelsen af godkendelse og tilsyn fokus på, hvordan anbringelsesstedet understøtter børnenes udvikling i overensstemmelse med de 5 punkter i servicelovens formålsparagraf om særlig støtte til børn og unge (§ 46)?*
- *Hvordan tilrettelægger og gennemfører man dialogen med ledere og medarbejdere på anbringelsesstedet om anbringelsesstedets arbejde med at understøtte børnenes udvikling?*

- *Hvilke informationer fra anbringelsesstederne er der behov for, for at kunne følge op på om stederne understøtter børnenes udvikling? (f.eks. skolefravær, deltagelse i fritidslivet i lokalområdet mv.)*
- *Hvilke faglige metoder, procedurer eller retningslinjer kan anvendes til at vurdere, hvordan anbringelsesstedet understøtter børnenes udvikling?*

9. Hav styr på opholdsstedernes økonomi

Det er kommunalbestyrelsens ansvar at sikre, at kommunale midler anvendes til formålet. En central opgave i forhold til godkendelse af og tilsyn med private opholdssteder er derfor at godkende og føre tilsyn med stedets økonomi samt at føre tilsyn med, at der er sammenhæng mellem pris og kvalitet. En væsentlig kilde til vurdering af stedets økonomiske forhold er revisionens godkendte regnskab sammenholdt med stedets formål og godkendelsesgrundlag.

Til brug for kommunens arbejde kan kommunen tage udgangspunkt i følgende spørgsmål:

- *Er kommunens tilsynsførende kvalificerede til at gennemskue opholdsstedernes økonomi, selskabsopbygning mv.?*
- *Er der udarbejdet retningslinjer, procedurer eller andet i forhold til at godkende og føre tilsyn med stedets økonomi?*
- *Hvordan bruger kommunen det reviderede regnskab, revisors forvaltningsrevision af stedets anvendelse af midlerne og lederens regnskabsforklaringer i tilsynet?*
- *Hvordan reageres der, hvis kommunen vurderer, at et opholdssted har problemer med at leve op til kravene til opholdssteders økonomi?*

10. Reager på faresignaler og tegn på utilstrækkelig kvalitet

Et godt tilsyn med et anbringelsessted handler ikke blot om kvalificerede tilsynsbesøg. Det handler også om, at der altid bliver reageret på de bekymringer og tegn på alvorlige problemer, der kan vise sig i både plejefamilier, på private opholdssteder og på døgninstitutioner. Det er derfor vigtigt, at kommunen har fokus på, hvad det er for faresignaler og tegn på utilstrækkelig kvalitet, der skal reageres på og hvordan.

Til brug for kommunens arbejde kan kommunen tage udgangspunkt i følgende spørgsmål:

- *Er der klare, nedskrevne retningslinjer og procedurer for, hvordan kommunen sikrer, at der reageres på bekymringer for eller tegn på uhensigtsmæssigheder på et anbringelsessted? (f.eks. hvem der gør hvad og hvornår?)*
- *Hvilke oplysninger skal kommunen have fokus på at indhente og undersøge ved tegn på utilstrækkelig kvalitet? (På private opholdssteder og døgninstitutioner kan det f.eks. være et højt sygefravær blandt personalet, stor personaleudskiftning, underbemanding, uforholdsmæssigt mange sager om ulovlig magtanvendelse, uhensigtsmæssig sprogbrug og attitude over for børnene, udviklingen i anbringelsesstedernes økonomi eller at flere anbringende kommuner opsiger deres aftale med stedet. I plejefamilierne kan det f.eks. være manglende deltagelse i efteruddannelses- og supervisionsforløb, gentagne afbud til møder og underretninger fra anbringende kommuner eller personer med tilknytning til børnene.)*
- *Hvordan kan tilsynet tilvejebringe oplysningerne?*
- *Hvordan tilrettelægges tilsynet for at sikre, at tilsynet opfanger bekymringer eller tegn på utilstrækkelig kvalitet?*
- *Hvordan inddrages anbringelsesstederne ved kommunens bekymring?*